

Iz časov narodnostnih bojov na Koroškem

Ob 60 letnici zaslužnega koroškega narodnega borca in slovenskega politika senatorja Franca Smodeja

Danes obhaja 60letnico svojega rojstva zaslužni narodni bорец na Koroškem in slovenski politik senator gospod Fran Smodej. Rodil se je 17. novembra 1879 v Smartnem v Rožni dolini pri Celju. Po končani ljudski šoli v domači župniji je študiral na celjski gimnaziji, kjer je leta 1900. maturiral. Na nasvet svojega starejšega tovariša, sedanjega stolnega dekana v Mariboru dr. Franca Čukala se je vpisal v celovško bogoslovje, ker je takrat bilo pomanjkanje slovenskih duhovnikov na Koroškem. V mašnika je bil posvečen v tretjem letniku bogoslovja leta 1903., naslednje leto pa je nastopil prvo kaplansko službo v št. Jakobu v Rožu, kjer je župnikoval zaslužni narodni delavec g. Matej Ražun.

Narodni buditelj

Poleg dušnega pastirskega delovanja je g. Smodej razvil živahno narodno delovanje in je ustanovil ter vodil moški in mešani pevski zbor. Uvidel je namreč takoj, da je pri koroških Slovencih petje izvrstno sredstvo za narodno zvedo. Kjerkoli sta nastopala njegova pevska zbor — in to je bilo skoro vsako nedeljo — tam so se zbirale ljudske množice, zavedni in nezavedni Slovenci, ki jih je koroška narodna pesem zajela in združila v zavedno slovensko narodno družino. Prav tako uspešno je deloval tudi v št. Vidu v Podjuni in v Prevaljah, kjer je zopet s slovensko pesmijo zbiral ljudstvo v slovenski tabor, zlasti se je pa ukvarjal z organizacijo slovenskega katoliškega delavskega društva v Prevaljah. Sodeloval je tudi v posojilnici, ker je bila nevarnost, da pride posojilnica v nemške roke, kar je g. Smodej preprečil. Komaj je uspešno dobojeval borbo za slovenski katekizem v prevajalski ljudski šoli, že je bil premeščen na severno narodno mejo v Timenico, v narodnem oziru zelo zanimiv kraj, kjer je začel zelo lepo in uspešno organizirati ljudstvo njegov prednik provizor Ivan Serajnik. G. Smodej je njegovo delo nadaljeval in to zopet s pomočjo slovenskega cerkvenega pevskega zbora, ki je pri raznih prireditvah nastopal tudi v Celovcu. Vse ljudstvo je začelo prihajati v cerkev in je zelo obžalovalo, da je čez leto dni (1907) bil provizor Smodej premeščen v Celovec, kjer je po soglasni želji in prošnji slovenske duhovščine pri takratnem škofu dr. Kahnu prevzel uredništvo »Mira« in tajništvo Katoliškega in političnega gospodarskega društva za Slovence na Koroškem.

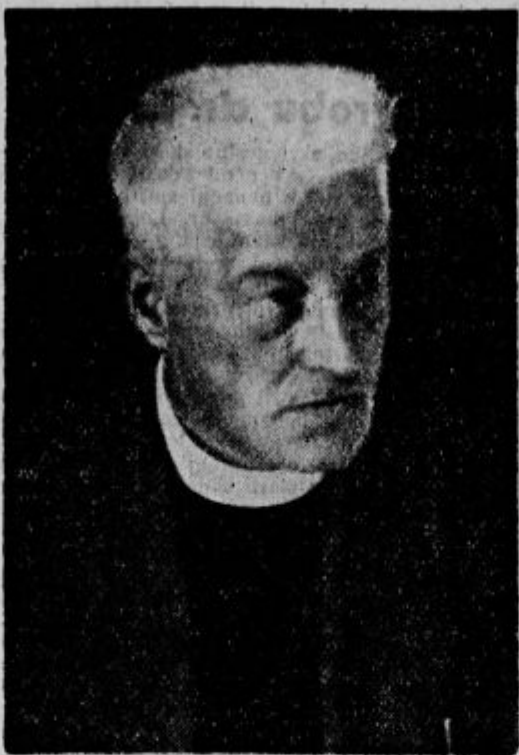
Urednik »Mira« in tajnik političnega društva

Politično organizacijo koroških Slovencev je Smodej spravil na tako dovršeno višino, da se je nekoč pok. dr. Jan. Ev. Krek, ko je v ured. »Mira« pregledoval to organizacijo, dejal da tej organizaciji ni para v ostali Sloveniji. Dejansko je narodna zavest med koroškimi Slovenci od leta 1907. pa do začetka vojne tako rastla in postala močan faktor ne samo v koroški, ampak tudi v slovenski politiki sploh, da je bilo videti: Še deset let takega dela in koroški Slovenci bodo rešeni. Skoraj ni bilo nedelje in praznika, da g. Smodej ni imel kakega shoda ali sestanka. Nemci so čutili to prebujanje Slovencev, so se ga bali in tuhtali na vse načine, kako bi zavrla ta narodni val. Tik pred svetovno vojno je bil znani narodni tabor pri Sv. Katarini v Podjuni, ki ga je organiziral Smodej in na katera je govoril tudi dr. Krek o jugoslovanskem vprašanju. Takih tabarov bi moralo biti še več v drugih krajih na Koroškem, pa jih je vojna preprečila.

Med svetovno vojno

Ves srd koroških Nemcev se je osredotočil v sovraštvo in jezi proti g. dr. Brejcu kot vidnemu eksponentu slovenstva, ker je bil predsednik političnega društva. To sovraštvo se je pa obrnilo za časa vojne hitro proti g. Smodeju, ker se je g. dr. Brejč umaknil v Breže na zgorjem Koroškem, ker v Celovcu ni bil varen življenja; Smodej je moral vso težo tistega časa nositi popolnoma sam. Še pred vojno je Smodej izvedel zasebno ljudsko štetje kot tajnik političnega društva, toda še preden so bili zbrani vsi podatki, je oblast razpustila politično društvo in prišla v pisarno političnega društva, da bi zbrani material zaplenila in tako onemogočila koroškim Slovencem, da bi mogli pokazati, kako sleparska so bila uradna ljudska štetja.

Takoj ob začetku svetovne vojne je bilo aretiranih več Slovencev, skoraj sami duhovniki. Smodej je šel takoj na deželno vladu in pri deželnem predsedniku Fries-Skenetu protestiral proti aretacijam ter vprašal za razloge aretacij. G. Fries-Skene mu je prinesel dve stari števil-

ki »Mirac«, v katerem je bil seznam darovalcev za Rdeči križ za časa balkanske vojne. Dež. predsednik se je zelo razburjal, češ da so to vsi državni izdajalci in da jih bo dal vse aretirati. Smodej ga je svaril pred tem, češ, da je Rdeči Križ mednarodna in od vseh držav priznana organizacija. Nato je še pripomnil: Pregledajte dobro seznam vseh darovalcev, med njimi boste našli tudi moje ime in če mislite, da imate prav, me izvolite kar tukaj aretirati. Predsednik je bil ves zmeden in ni kazal prav nobene volje za aretacijo g. Smodeja. Ko je bilo čez nekaj dni spet aretiranih nekaj duhovnikov, se je Smodej vnovič podal na deželno vladu, pa mu je deželni predsednik dal sporočiti, da ga ni v Celovcu, dasi je sedel v svoji pisarni.

Ob udeležbi okrog 4000 ljudi je g. Smodej razglasil majniško deklaracijo v hotelu Trabesinger v Celovcu. Navdušenje ljudstva je bilo velikansko. Vlada je sicer s početka nameravala to manifestacijo prepovedati, toda Smodej se je takoj brzojavno obrnil na Jugoslovanski klub na Dunaju in njegov predsednik dr. Korošec je poslal na to manifestacijo kot zastopnika Jugoslovanskega kluba pokojnega poslanca dr. Lovra Pogačnika. Takoj naslednji dan je pa celovška vlada izdala nalog, da morajo oblasti aretirati vse, ki bodo nabirali podpise za deklaracijo. Za časa deklaracijskega gibanja je g. Smodej govoril na številnih taborih po vsej Sloveniji.

Komisar narodne vlade za Koroško

Ob prevratu je bil g. Smodej imenovan za komisarja narodne vlade za Koroško v Celovcu. Smodej je bil tiste dni v Ljubljani in je nesel s seboj v Celovec razglas narodne vlade. Ker so bili vsi vlaki ustavljeni, se je moral Smodej peljati od Jesenice naprej kar poletno po železnici, ki je vozila vojaški transport. V Podroci je vlak nepričakovano dolgo stal in ko je Smodej vprašal strojevodjo, zakaj tako dolgo stojijo, mu je ta dejal: Menda se je vrtihotal v vlak neki jugoslovanski špijon in ga sedaj vojaki iščejo po vagonih. Ni hče pa ni mislil, da je Smodej — špijon na lokomotivi. V Celovcu je Smodej šel takoj k deželnemu predsedniku, mu pokazal dekret narodne vlade v Ljubljani in izjavil, da bo pod svojo upravo vzel vse slovenske dele Koroške. Prosil je predsednika, naj to vzame na znanje. Predsednik je z obžalovanjem odgovoril, da nima dejansko nobene oblasti več, da je samo še figura in da je vso oblast vzel v svoje roke dr. Artur Lemesch, znani vodja nemških nacionalcev. Smodej je šel nato v hotel Trabesinger, kjer je odprl svojo pisarno in razobesil na hotelu veliko slovensko zastavo. Ni mogoe v kratkem opisati, kakšna borba je nastala med Smodejem ter nemškimi politiki in nemškim vojaštvom. Celovski Slovenci z g. Smodejom na čelu so zaman pričakovali skozi Celovec vračajočih se slovenskih ali slovenskih vojakov, da bi mogli vzeti v roke vso upravo. Tudi vse prošnje na narodno vladu v Ljubljani, naj jugoslovansko vojaštvo zaseda Celovec, so bile brezuspešne, ker narodna vlada ni imela na razpolago vojaštva.

Ob plebiscitu

G. Smodej je bil imenovan za člana Narodnega veča v Zagrebu in pozneje za narodnega predstavnika v Belgradu. Ze takrat je večkrat izrazil svoje nezadovoljstvo z načinom agitacije, kakor jo je uvedel za plebiscit narodni svet v Velikovu pod predsedstvom generala Maistra. Predsednik narodnega sveta za Koroško ob koncu vojne je bil namreč g. Smodej, potem pa, ko je bil on v Belgradu, so pod uplivom raznih prisilcev ustanovili nov narodni svet. Za časa agitacije za plebiscit se je g. Smodej podal iz Belgrada na Koroško, kjer je ostal do konca plebiscita in poznavao dušo Korošcev, začel z drugim načinom agitacije, ki je kolkortoliko zajela ljudske množice, kamorkoli je prišel g. Smodej. Ze na dan plebiscita je iz Koroške zbežalo vse, kar je bilo prisilcev, ki so imeli za časa plebiscita veliko besedo, tako da je ostal v Velikovu Smodej čisto sam. Naložil je vse agitacijsko gradivo in vse spise narodnega sveta na tovorni avtomobil in dal odpeljati na okrajno glavarstvo v Slovenjem Gradcu. S šoferjem narodne vlade v Ljubljani, ki ga je zadržal, se je g. Smodej kot zadnji odpeljal iz Velikova, kjer so mu Nemci po ulicah že kazali pesti, čez Jezersko v Ljubljano.

Glavni urednik »Slovenca«

Ko je potekla dolžnost narodnega predstavnika, je Franc Smodej vstopil v uredništvo »Slovenca«, kjer je bil glavni urednik lista do volitev leta 1925. Kot glavni urednik »Slovenca« je gosp. Smodej pokazal velikansko pridnost, ki je sploh značilna za njegov značaj, kjer koli je deloval. Bili so časi, ko je bilo sila težko biti glavni urednik vodilnega slovenskega katoliškega dnevnika. Gosp. Smodej je v burnih časih s sebi lastnim optimizmom in ljubeznijo do ideje prebrodil vse čeri ter usmerjal svoj list vedno v pravo pravilne presoje dogodkov ter ni v načelnem oziru nikdar kolebal. Veliko večino uvodnikov je spisal sam, poleg tega pa še vedno sam pregledoval rokopise, da je bil vedno na jasnem o vsem, kar naj bi prišlo v list. Ze to delo, ki ne pozna nobenega odloga, je pri dnevniku ogromno. Toda Smodej se ni zadovoljil s tem, marveč je, kadar koli je imel le hipec časa, svoje moči posvetil tudi organizacijskemu delu. Na vso moč se je zanimal za delavsko organizacijo ter zlasti rad zahajal med tobačno delavstvo, ki mu je stal ob strani kot moder svetovalec in voditelj v najbolj burnih časih.

Zlasti pa moramo iz teh časov naglasiti njegovo veliko neustrašenost, ki jo je kot glavni urednik »Slovenca« pokazal ob znani orjanski gonji leta 1924 ter ob žalostnih trboveljskih dogodkih. Takrat, ko je orjanski teror hotel ustrašiti vso Slovenijo, je bil »Slovenec« pod Smodejevim vodstvom edino glasilo, ki se je z vso odločnostjo uprlo terorju ter bistveno pripomoglo, da je bil ta teror strt.

Poleg vsega tega pa je tedanji glavni urednik preživljal svoje dneve in večere med nepristanimi obiski, ki so hodili k njemu bodisi po navete, še bolj pa po pomoč in podporo. Lahko rečemo, da so bila njegova vrata vedno na stežaj odprta vsakomur, ki je potreboval dobre besede ali dobre Smodejeve roke. Pri vsem tem pa naš

Senator Smodej in belgrajski Slovenci

Odkar ima g. senator Smodej od leta 1929 razen v Ljubljani tudi v Belgradu stalno stanovanje, je vsaka važnejša akcija belgrajskih katoliških Slovencev tesno vezana z njegovim imenom. Saj tudi drugače ni moglo biti. Človek, ki je vse svoje življenje deloval v političnih, kulturnih in gospodarskih organizacijah v narodnostnem oziru na najbolj izpostavljenem ozemlju nesebično in z vso ljubeznijo samo za druge, za narod in nikdar za sebe, je po prihodu v Belgrad sam prišel v Prosvetno društvo in v druge naše belgrajske organizacije ter je takoj zopet prijel za delo in pomagal, kjer koli je bilo treba, bodril in dajal nasvete za to ali drugo stvar. In nikdar ni bil tako zaposlen, da ne bi bil našel toliko časa, da bi se osebno ne udeležil vsake družbene prireditve. In kadar so bile v društvu težave ter je bilo treba plačati to ali opo stvar, je društveni odbor nazadnje vse stvar le rešil tako, da se je obrnil na Smodeja in vsa je bilo urejeno. In gosp. Smodej, kakor vsi veliki ljudje, je najraje videl, če za take stvari ve čim manj ljudi, ker ni eden tistih, ki vsako najmanjše dobro delo takoj obesijo na veliki zvon.

Važno za belgrajske katoliške Slovence je bilo Smodejevo delovanje med njimi v letih diktature, ko so se slovenski izkoreninjenec po znani slovenski resoluciji razbesneli tudi v Belgradu ter so se proslavili s famoznim protestnim shodom belgrajskih Slovencev proti slovenskim »punktacijam« in znani poslanci jugoslovanskih škofov. Vsi vodilni slovenski ljudje so bili odgnani v internacijo, v Belgradu je ostal samo Smodej. Človek pa tudi v Belgradu ni smel in mogel govoriti odkrito zaradi legije ovaduhov, ki so bili po vseh javnih lokalih in po ulicah. Tedaj je postalo Smodejevo stanovanje zatočišče vseh naših belgrajskih ljudi. V njem so se zbirali, razpravljali o vseh vprašanjih in se spominjali vseh; ki so po krivici trpeli v internaciji. V tisti dobi so belgrajski katoliški Slovenci z uredništvom »Glasnika belgrajske nadškofije«, ki so ga imeli v rokah Hrvatje, napravili sporazum, po katerem so v tem listu imeli na razpolago nekaj prostora tudi belgrajski katoliški Slovenci. Gosp. Smodej je seveda sodeloval in tudi nosil pretežno breme na svojih ramah. Ni pisal samo zanimivih uvodnikov, temveč je tudi gmotno list zelo podpiral.

Tedanje politične razmere tudi v Belgradu niso bile najugodnejše za nemoteno in svobodno udeleževanje katoliških organizacij. Zato je bilo sicer manj vidnih zunanjih manifestacij, toda notranja povezanost med našimi ljudmi je bila močnejša, kakor kdaj koli poprej. V teh težkih dneh je bil g. Smodej vedno z belgrajskimi katoliškimi Slovenci, ki mu tega nikdar ne bodo pozabili. Danes se je zgodilo nekaj temu, jutri zopet drugemu, treba je bilo pomagati, posredovati, iskati dela, zaposlitve in podobno. Težki dnevi! Gospod Smodej jih je sam tudi okusil. V Osrednjem ti-

Zavedni Slovenci in Slovenke!

Dne 19. novembra 1939 bo dinarska akcija Slovenske straže za našo severno mejo. Pokažite svojo narodno zavest in darujte za revno slovensko deco ob severni meji!

Trdna meja, varna domovina!

jubilant ni bil nikdar nepotrpežljiv ali nervozen, kakor pravimo danes tej bolezni, marveč je vedno znal ohraniti svoje vedro lice, tako da noben obiskovalec, najsi je prišel ob še tako neprimernem času, ni dobil vtisa, da je nedobrodošel. Franc Smodej je bil v tem pogledu velik krščanski optimist, ki je tako storil neprešteta dobra dela, ki za nje levica nikdar ni vedela in je celo sam na nje že davno pozabil.

Smodej poslanec

Ko so bile leta 1925 razpisane nove volitve, so zaupniki ljubljanske okolice zbrali Smodeja za svojega kandidata. Smodej je znova prišel v Belgrad, tokrat kot poslanec, ki je belgrajsko ozračje že dobro poznal. Kot poslanec je deloval do 6. januarja leta 1929, ko je bil parlament razpuščen in ustava odpravljena. V teh skoraj 4 letih se je Smodej izkazal kot pravi ljudski zastopnik, ki je bil kot mravlja pridno na delu za interese svojih volilcev. S svojimi zvezami, ki si jih je v Belgradu znal kaj hitro najti, je res svojemu okraju in volivcem celo v politično sovražnih razmerah znal pridobiti marsikako korist. Zlasti pa se je odlikoval kot priden član raznih parlamentarnih odborov, kjer je nastopal z neustrašenostjo in odločnostjo, tako da je pri svojih nasprotnikih vzbudil respekt ter je marsikdaj preprečil kak škodljiv sklep za slovensko ali katoliško stvar. Kot poštenega nasprotnika so ga spoštovali vsi poslanci drugih strank, kot moža čistih rok, ki ga nikdar niso vodili drugačni nagibi kakor pa stvarni, so ga zlasti spoštovali srbski poslanci, dasi se nikdar ni bal vpričo vseh šibati raznih korupcijskih afer ter ni nikdar pozabil naglašati, da je centralizem najhujši sovražnik ne le slovenskega naroda, marveč tudi jugoslovanske države. V boju za slovensko avtonomijo je bil Smodej vedno kakor lev odločen. Bil je kakor le redko kdo prišerno vdan jugoslovanski državni ideji, zato ga je tako zelo bolelo, da so strankarski centralisti s svojo centralistično gonjo tako zelo kompromitirali jugoslovansko državno misel med Slovenci in Hrvatji, medtem ko od centralistične politike tudi srbsko delovno ljudstvo ni imelo nobene koristi. Korist centralizma je bila in je namenjena le nekaterim izvoljencem.

Ko je zaradi nesrečnih dogodkov v naši notranji politiki napočel naposled 6. januar in je bil parlament razpuščen, smo rahlo upali, da se bo z začasnou odpravo ustavnih svobodnih posrečilo državo preurediti na novi podlagi v smislu zdravil načel in želja Slovencev ter Hrvatov. Takrat je bil Smodej imenovan tudi za načelnika upravnega oddelka v centralnem Presburoju v Belgradu. Toda kmalu se je pokazalo, da pojde politika čisto drugačna pota. Zato so tudi Smodeja v tej osrednji ustanovi kmalu izrinili. Ko se je začela likvidacija diktature, je bil Smodej leta 1936 imenovan za senatorja, letos pa je bil kot nosilec liste v Sloveniji znova izvoljen za senatorja.

Anglija je uvedla spremstvo trgovskih ladij z bojnimi ladjami. V ospredju: Sprednji del francoskega rusilca

Dobro obrit-
dobre volje!

ROTBART

Izšla je

DRUŽINSKA PRATIKA ZA LETO 1940

in se že dobiva pri vseh
veletržcih in v knjigarnah.
Na to posebno opozarjamo
manjše trgovine po deželi
in sejmarje. /// Cena
kljub večji obsežnosti
nespremenjena ista.

Vse zahteva pratiko s
podobo sv. Družine!

Pouk

Reven akademik
instruira vse gimnazijske
predmete. Naslov v upr.
»Slovenca« pod 17.747. u

Reven osmošolec
klasik, išče instrukcijo. -
Uspeh z jamčen, če je lo-
kolekaj nadarjenosti. Na-
slov v upravi »Slovenca«
pod št. 17816.

Glasba

Harmonije in pianine
moderno izdelane, z ga-
rancijo, dobavlja Ivan
Kacin, Domžale. Spreje-
majo se popravila. Uglas-
ila. Zahtevajte cenik!

Čitajte »Slovenca«

MALI OGLASI

V malih oglasih velja vsaka beseda 1 din; ženitovanjski oglasi 2 din.
Debelo tiskane naslovne besede se računajo dvojno. Najmanjši znesek
za mali oglas 15 din. — Mali oglasi se plačujejo takoj pri naročilu. —
Pri oglasih reklamnega značaja se računa enokolonska, 3 mm visoka petlinna
vrstica po 3 din. — Za pismene odgovore glede malih oglasov treba
priložiti znamko.

Službe iščejo

Trgovski pomočnik
vojašine prost, agilen in
pošten, želi mesto v spe-
ceraljski trgovini. Ponud-
be v upravo »Slovenca«
pod šifro »Podjeten« št.
17997. (a)

Dekle

vajeno gospodinjstva -
išče službo pri majhni
družini. Eržen Jan, Cer-
klje, Gorenjsko. (a)

Samostojna kuharica

želi službo k manjši dru-
žini v Ljubljani. Ponud-
be v upravo »Slovenca« pod
»Poštena« št. 17818.

Šofer - kmečki fant

gre za pomočnika k to-
vornemu avtomobilu ali
karkoli. Klemen Kordež,
Solčava. (a)

Vajenci

Trgovski vajenec
samo iz kmečke hiše,
brihten, se takoj sprejme
pri Plemenitaš Jožetu,
trgovcu, Planina pri Sev-
nici.

15 let star fant

zdrav, močan, zanesljiv
in priden se želi izučiti
mehanične ali ključavni-
čarske obrti. Dopolne na
Stanko Miklavc, Dobrna
pri Celju. (v)

Službo dobe

Krojaškega pomočnika
za velike kose, sprejme
F. Diacci, Sv. Jedert, La-
ško. (b)

Perfektno moč

v stenografiji in stroje-
pisju sprejme takoj od-
vetniška pisarna dr. Ant.
Ogrizka v Celju. Začetni-
ki izključeni. — Prijave
plemeno.

Kupimo

Elektromotor
220-380 V, 4-6 KS, z na-
puščalcem in drsalnimi
obročji, kupi Sitar, Smi-
hel, Novo mesto.

Vsakovrstno zlato
srebro in briljante ku-
puje vsako količino po
najvišjih cenah

A. Božič, Ljubljana
Franciškaška ulica 3.

Bukova drva

sveža, rok dobave mesec
januar, februar in marec.
Kupujemo po kubičnem
metru vsako količino za
gotovino. Ponudbe z na-
vedbo cene na Export,
Meštrovič, Zagreb, Jela-
čičev trg 15. Telef. 23-612

**Močne
lase
tvori**

Trilysin

Negujte lase s
Trilysinom, da
odpravite prhljaj in izpadanje
las. Nova učin-
kujoča tvarina,
dodana Trily-
sinu, čuva Vaše
lase.

MASTEN ALI BREZ MASTI

Pohištvo, spalne sobe, kuhinjske opreme, stolce in
vse tapetniške izdelke dobavlja najceneje
„OBNOVA“ F. NOVAK, Jurčičeva ul. 6, Glavni trg 1

Zahvala

Vsem prijateljem in znancem in vsem stanovskim tovarišcem in tovarišem naše
nepozabne blagopokojne mamice, gospe

Marije Palme

ki so jo pokropili, ji poklonili vence in cvetje, se je spominjali v molitvi in jo spremili
na njeni poslednji poti, ter vsem, ki so nam ob bridki izgubi izkazali sočutje, izrekamo
tem potom naše najtoplejšo zahvalo. Posebej še se zahvaljujemo g. dr. Misu za njegovo
požrtvovalno večletno zdravljenje, nadalje zastopniku Zbornice TOI g. Zagarju, pred-
sedniku obrtniškega združenja g. Možetu za spremstvo in odborniku združenja g. Igliču
za tople poslovilne besede ob odprtem grobu.

Sveta maša zadušnica se bo darovala v soboto, dne 18. novembra ob osmih
v cerkvi sv. Florijana v Ljubljani.

Ljubljana-Ig-Vevče, dne 16. novembra 1939.

Rodbine Palme-Verhove.

Potrži žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in
znancem, da je umrla moja dobra mama, stara mama, teta itd.,
gospa

Marija Kovač roj. Grad

Pogreb preblage rajnice se bo vršil v petek, 17. novembra
ob pol štirih popoldne iz hiše žalosti na pokopališče k Sv. Agati.
Pokojnico priporočamo v blag spomin in molitev.

Dolsko, dne 16. novembra 1939.

Angušlin Grad, strojevodja v pokoju, sin, in ostali sorodniki.

ZAHVALA. Vsem, ki ste z nami sočustvovali in nas
tolažili ob bridki izgubi našega dobrega očeta, brata, tasta
in starega očeta, gospoda

DRAGOTINA ČESNIKA

šolskega upravitelja v pokoju in posestnika

počastili njegov spomin s krasnimi venci in cvetjem in
ga spremili na njegovi zadnji poti, naša prisrčna zahvala.
Zahvaljujemo se še posebej gg. srez. šol. nadz. v pok.
Alojziju Urbančiču in šol. uprav. v pok. Lovru Perku za
iskrene poslovilne besede, društvu »Soča« za polnoštevilno
spremstvo in zboru stanovskih tovarišev, ki je blagemu
pokojniku, navdušenemu pevcu, zadnjikrat zapel v slovo.
Zahvaljujemo se deputacijam društev in podjetij, nje-
govim stanovskim tovarišem in prijateljem za tako številno
zadnje spremstvo, kakor tudi vsem, ki so nam pismeno ali
ustno izrazili svoje sožalje.

Sv. maša zadušnica za dragim pokojnikom se bo brala
v soboto, 18. nov. ob 1/8 v frančiškanski cerkvi v Ljubljani.

Ljubljana, dne 16. novembra 1939.

Rodbine Česnik — dr. Petrič.

Umrli je naš iskreno ljubljani soprog, brač, svak in stric, gospod

dr. Stajanko Mihael

odvetnik v Mariboru

Na zadnji poti bomo spremljali nepozabnega pokojnika izpred
Kapele pokopališča na Pobrežju v soboto, dne 18. novembra 1939 ob
pol štirih popoldne.

Sveta maša zadušnica se bo darovala v ponedeljek, dne 20. novem-
bra 1939 ob pol devetih zjutraj v frančiškanski cerkvi.

Maribor-Ljutomer-Pakrac, dne 16. novembra 1939.

Stajanko Pavla, soproga,
dr. Marko in Anton Stajanko, brata,
Tončka Stajanko in Adela Weigl, svakinji,
in ostalo sorodstvo.

Brez posebnega obvestila.

Dotrpel je za vedno naš dobri, ljubljani soprog,
brat, zlati stric, svak, bratranec, gospod

JOSIP KUBELKA

kapetan bojnega broda, kont. admiral a. h. v p.
in imetnik več naših in tujih visokih redov in
odlikovanj.

Pogreb blagega pokojnika bo v soboto popoldne
iz hiše žalosti palača »Viktorija«, Aleksandrova
cesta 4, v rodbinsko grobnico k Svetemu Križu.

Sveta maša zadušnica bo v cerkvi Marijinega
Oznanjenja dne 20. t. m. ob pol osmih zjutraj.

Ljubljana, Livingston Manor, Newyork, Wien,
Völkermarkt, Metlika,
dne 16. novembra 1939.

Globoko žalujoče rodbine:

Mila Kambičeva roj. Kubelka in Kubelkovi
v imenu vsega ostalega sorodstva.

LJUBLJANA

Nevzdržno stanje v umobolnici v Ljubljani in na Studencu

V zvezi z našo notico v torkovem »Slovenec« smo zvedeli, da je nastopilo v umobolnici na Poljanskem nasipu in na Studencu glede prehrane nevzdržno stanje. Uprava umobolnice je izčrpala vse razpoložljive kredite za prehrano, novih kreditov, za katere je uprava prosila prvič že junija t. l., pa ministrstvo vkljub ponovnim urgencam in brzojavkam, še ni odobrilo. Umobolnica nima niti mleka, niti kruha, niti mesa. Za prehrano je na razpolago še krompir in nekaj moke, ki bo pa v nekaj dneh tudi pošla. V obeh zavodih se oskrbuje v celoti 845 bolnikov, osebja pa se prehranjuje v zavodu 221, skupaj je treba prehraniti dnevno 1066 oseb. Ako pristojna oblast takoj ne odobri potrebnih kreditov za prehrano, bo morala uprava vse bolnike odpustiti, prav tako osebje. Gotovo je to edinstven primer v zgodovini bolnišnic, da trpijo bolniki v sicer rednih razmerah v taki meri pomanjkanja v prehrani.

I VII. prosvetni večer bo danes v petek ob 8. uri zvečer v franciškanski dvorani in bo posvečen našemu izseljenškim vprašanju. Izseljenstvo je še vedno globoka odprta rana na našem narodnem telesu. Na jugu naše države živi veliko Slovencev. Med njimi delujejo slovenski duhovniki, ki gotovo poznajo njihove težnje in želje. Zato bo predavanje prečastitega gospoda generalnega viharja iz Skopja brez dvoma zanimivo in nam bo pokazalo v kakšnih socialnih in kulturnih razmerah žive naši Slovenci. Predavanje je opremljeno s skioptičnimi slikami. — Predprodaja vstopnic v trgovini Stiličij za Franciškansko cerkev in v Prosvetni zvezi, Miklošičeva 7.

I V ljubljanski Operi se bo vprizorila v soboto popoldne ob 3. uri Massenetaova opera »Glumač Matere božje« kot ljudska predstava po globoko znanih cenah. Konec ob pol 6. Na ta lep srednjeveški misterij opozarjamo občinstvo, zlasti pa podeželske ljubitelje operne umetnosti.

— Korpulentnim in mišičastim, pri katerih se pokazujejo znaki raznih težav vsled nezadostnega izločevanja sokov, izborna pomaga večtedensko pitje naravnega »Franz-Josefove« grenke vode. Taki ljudje se morejo tudi doma — seveda pod nadzorom zdravnika — zdraviti za shujšanje. Reg. po min. soc. pol. in a. zdr. S-br. 15 485. 25. V. 35.

I Pomenljiva 10letnica je danes za vzhodni del Ljubljane, kjer se je do leta 1935 raztezala moščanska občina. Njen tedanji župan g. Jožef Oražem je pred desetimi leti ravno na današnji dan dne 17. novembra 1929 stavil v občinski seji predlog, da določi občina Moste za nujno potrebno zgradbo katoliške cerkve na ozemlju moščanske občine 200.000 din, kajti dotlej ni bilo v celi občini Moste nobene cerkve razen male kapelice pri karmeličankah na Selu. Ta prelepa zamisel za prosope verskega življenja v tedanji občini Moste je obrodila izredno bogat sad, ker so tekom preteklih deset let na njenem ozemlju vzrastle kar tri hiše božje: Cerkev sv. Družine, ki je postala deležna velikodušnega občinskega daru, veličastna cerkev sv. Terezije D. J. na Kodljevem ter lična javna kapela sv. Vincencija v Zeleni jami, ki sta pa vzrastle le iz milodarov požrtovalnih vernikov.

I Javna dražba zarubljenih predmetov bo dne 18. novembra ob 9. dopoldne v skladišču na Poljanskem nasipu št. 40, I. nadstropje. Interesenti so vabljeni.

I Kemični inštitut je zrastle ob vrha. Ob Murnikovi ulici gradijo za starim poslopijem tehnične fakultete novo zgradbo kemičnega inštituta. Vse poletje je rasla stavba in sedaj je dosegel betonski skeletni sistem že vrh tretjega nadstropja. Zadnji so začeli betonirati stropno konstrukcijo nad tretjim nadstropjem. V kratkem bo dograjen tudi venec, nakar bodo delavci z velikim veseljem postavili na vrh zgradbe smrečico, ki bo naznanjala veseli likof.

I Moderna galerija betonirajo. Ni dolgo tega, ko je začelo etabno podjetje Karel Kavka odkopavati na etabvišču Moderne galerije. Veliko in razsežno stavbišče v Tivolski park in ob Bleiweisovi cesti je zdaj že oživelo. Medtem ko z enega dela še odvažajo nakopano zemljo in grušč, so začeli ob Bleiweisovi cesti že betonirati temelje za veliko stavbo. Dolej so bile barake, v katerih je bila gledališka delavnica, še nedotaknjene. Te dni pa so jih začeli razdirati, ker morajo napraviti prostor za nadaljni odkop. Če bo vreme količjak ugodno, bo vsa razsežna etabva pogledala še pred zimo iz tal. Prav gotovo pa bodo zgradili kletne zidove v tisti polovici, ki leži ob Bleiweisovi cesti.

I Dopršitvena zidarska dela na vseučiliški knjižnici oddana. Včeraj je bila druga licitacija za dovršitvena zidarska dela na vseučiliški knjižnici v Ljubljani. Ta gredbena dela, ki obsegajo v glavnem zidarska dela v notranjosti etabve in na dvoriščih, so bila preračunana na 712.200 din. Pri licitaciji je ponudilo gradbeno podjetje Matko Curk iz Ljubljane, ki je opravilo tudi vsa doseđanja zidarska dela na knjižnici, 1% popusta na preračunane cene. Pripravljeni je prevzeti dovršitvena zidarska dela za 705.000 din. Prav verjetno je, da bo pristojno ministertvo potrdilo licitacijo.

cijo in bo tako tudi graditev vseučiliške knjižnice, ki se je vlekla skozi toliko let, stopila v zaključno fazo.

I Sodne stanovanjske odpovedi. Pri ljubljanskem okrajnem sodišču je bilo do 15. t. m. podanih od hišnih gospodarjev v tem letu že 1379 stanovanjskih odpovedi, ki se večidel nanašajo na izpraznitev manjših stanovanj, v katerih so stanovali revnejši sloji, in na izpraznitev raznih trgovskih, obrtniških in drugih lokalov. V oktobru samem je bilo zaznamovanih pri sodišču 119 odpovedi. Zanimivo je, da so začeli celo okoličani sodno odpovedovati stanovanja raznim strankam. Glavni vzrok za odpovedi je bil vedno »neredno plačevanje najemnine«. Nekateri gospodarji sklepajo z najemniki prav rigorozne in previde na-

MARIBOR

10 letnica letalske nesreče v Mariboru

Danes, 17. novembra pred desetimi leti je bil Maribor pozorišče velike letalske nesreče, ki je bolečno odjeknila po mestu ter je spomin na njo še danes živ. Na propagandnem poletu sta se ponesrečila nad mestom tajnik mariborskega Aerokluba, mladi odvetnik dr. Ivo Sestan ter pilot nemške tovarne letal Raab-Katzenstein v Kasselu Herman Müller. Mnogim Mariborčanom je potek nesreče, ki je bila vezvana s tako tragičnimi posledicami za oba mlada letalca, še dobro v spominu.

Pred desetimi leti je bil Aeroklub v Mariboru najagilnejša tovrstna ustanova v naši državi. V Mariboru so bili vsako leto veliki letalski mitingi, ki so zelo dobro uspeli ter je bil njihov propagandni pomen zelo velik. V poletju 1929. je potekala tovarna Raab-Katzenstein v Kasselu v Jugoslavijo tri svoja športna letala, da bi dobila za nje interese. Letala so sodelovala na letalskem mitingu v Ljubljani, ponudila so ee pa tudi, da bodo nastopila na mitingu v Mariboru. Res se je tako zgodilo. Oba nemška pilota sta bila v Mariboru lepe sprejeta in tudi interese za nakup letal ee se pojavili. Tako je kupila eno letalo tovarna »Zlatorog« ter ga je uporabljala za propagandne polete, drugo pa je kupil mariborski trgovec g. Moravec. S tretjim letalom pa je delal pilot Müller propagandne polete. Njegov najzvečjši spremljevalec je bil tajnik Aerokluba odvetnik dr. Sestan, ki je bil duša vsega propagandnega dela za razmah letalstva v naših krajih. V nedeljo, dne 17. novembra bi moral biti v Središču,

Občni zbor Prosvetne zveze v Mariboru

Včeraj dopoldne je bil v Mariboru občni zbor Prosvetne zveze, ki ga je vodil predsednik g. prof. dr. Jos. Hohnjec. Udeležba je bila zelo lepa. Predsednik je imel lep programatičen govor, nakar so bila podana poročila raznih zvezinih funkcionarjev. Podrobno poročilo o občnem zboru bomo objavili v prihodnji nedeljski številki, ki prihaja v velikem številu zlasti med naše podeželsko ljudstvo.

* m V korist narodni meji. Ko se vsa Slovenija pripravlja, da bo v nedeljo na obmejni dinarski dan zbirajo prispevke za ubogo dečo na narodni meji, bo gotovo Maribor sam v vsakem oziru prednjačil. V Mariboru bo poleg te zbirke v ponedeljek še poseben cerkveni koncert v franciškanski cerkvi, katerega dobiček gre v iste namene. Vabimo vse narodne Mariborčane, da si še v predprodaji oskrbijo vstopnice za ta koncert. Dobe se v Cirilovi knjigarni. Aleksandrova cesta št. 6, telefon 26-06.

* m t Dr. Mihael Stajanko. V Mariboru je umrl znani odvetnik g. dr. Mihael Stajanko. Umrl je za posledicami komplikacij, ki ee bile v zvezi z boleznijo slepiča ter se je prepozno podvrnil operaciji. Pokojnik je bil star 53 let. V Maribor ee je preselil leta 1926 in je prevzel pisarno za umr-

Danes zadnjkrat ob 16. uri
(večerni predstavi odpadela zaradi koncerta)
Hans Moser — Ida Wüst — Lucie Englich itd.
KINO UNION — Tel. 22-21

Vesela, duhovita burka

Na okrajnem sodišču

jemne pogodbe. V te postavljajo n. pr. določila, da velja pri rednem mesečnem plačevanju najemnine enomesečni odpovedni rok, v slučaju, če stranka ne plača najemnine do 3. ali 5. v mesecu, pa stopi v veljavo 14-dnevni odpovedni rok. Prav zanimiv je dalje slučaj, da je hišni gospodar odpovedal stanovanje neki ženski, ki je imela v hiši izgovorjeno dosmrtno stanovanje. Zaradi te zadeve je tekla dolga pravda. Sodnik je to odpoved kratkoma zavrnil. Prepovedano pa je tej stranki imeti podnajemnika.

I Cestni snažilci dobe nove vozilke. Desetindesetletja so rabili ljubljanski cestni snažilci za zbiranje smeti in razno nesnago dvokolesne, lesene vozilke, kamor so metali vse smeti, razne odpadke in druge stvari, pobrane po ulicah in cestah. Oboroženi z metlo in lopato so dan za dnem opravliali svoje delo mirno in redno. Sedaj pa jih hočejo nekako modernizirati. To mogoče iz hišgenskih in estetskih ozirov! Na mestni pristavi so izdelali nov model vozilke za zbiranje smeti in odpadkov. Tak voz so sedaj uvedli na Tyrševi cesti in v bližnji okolici. Voz ima 2 gumijasti kolesi, ograjdo je lepo kromirano in postavljeni sta 2 veliki, iz pločevine izdelani pošodi, kamor čistilec spravlja na kupčke zmetane stvari. Ta vozilke je sedaj samo na poizkušnjo. Pravijo, da ni povsem praktičen, kajti pri pobiranju 100 kupčkov smeti mora sedaj snažilec napraviti 800 korakov več, ko pri starih. Nekateri nasvetujejo, da bi se uvedli primerno izdelani tricikli.

I V mestni klavnici se bo jutri (soboto) ob 15. uri prodajalo na prosti stojnici prašičje meso po znatno nižani ceni.

smrtno zadel, tovarišu pa so je posrečilo pobegniti.

m Kazen za pomoč pri begu čez mejo. Na tri mesece zapora — pogojno na 3 leta je bil obsojen pred mariborskim okrajnim sodiščem 23letni Ajlec Viktor, ker se je izkazalo, da je pomagal nekemu Ivanu Ratajcu pobegniti čez mejo iz naše države v Nemčijo.

m Huda kurja tatova sta brata Franc in Ivan Kovačič iz Pobrežja, ki so ju tezenski orožniki nedavno izsledili ter smo o njuni aretaciji že poročali. Število njunih grehov namreč neprestano narašča. Sedaj se je ugotovilo, da sta hodila na tatinske pohode tudi v Razvanje in v Hoče ter sta tam odnesla šestim posestnikom 41 kokoši ter štiri zaj-e.

m Osební avto v tovarnega je trčil v noči na četrtek na vogalu Kopališke in Kneza Kocjla ulice. Tovorni avto je stal kakih 50 korakov od vogala obeh ulic, osebni avto pa je pripeljal z veliko naglico, pa je šofer najbrže spregledal, da stoji pred njim na cesti tovarno vozilo. Trčenje je bilo precej usodno za osebni avtomobil, ki si je razbil karoserijo.

m S strupom za miši se je zastrupil do smrti. O nenavadni smrtni nesreči nam poročajo iz Prekmurja. Tam je bilo letošnje poletje silno veliko poljskih miši, ki so povzročale kmetovalcem ogromno škodo. Oblast se je močno trudila, da bi se mišja nadloga odpravila ter je preskrbela poseben strup, katerega so kmetje polagali mišim po njh. Učinek je bil zelo dober. Nekateri pa so s tem strupom zelo neprevidno ravnali ter je bilo več lažjih slučajev zastrupljenj. Usoden pa je bil slučaj, ki se je te dni pripetil v Gomilici. Neki posestniški sin je košček strupa shranil doma ter ga je imel zaklenjenega v omari. Ta strup je sedaj našel njegov brat, ki ni vedel, kaj je to, pa ga je pojedel. Kmalu so ga prijele silne bolečine ter je bila tudi zdravniška pomoč zaman. Naslednjega dne je revež v velikih mukah izdihnil.

Gledališče

Petek, 17. novembra: Zaprtó. — Sobota, 18. novembra ob 20: »Hinavci«. Red B. — Nedelja, 19. novembra ob 15: »Navihanka«, ob 20: »Neupravičen urac.

Celje

c Sestanek vseh slavistov iz Slovenije bo v Celju v nedeljo, na praznik sv. Jožeta, 19. marca 1940 v proforski zbornici na dr. real. gimnaziji.

c Predavanje g. prof. Jakoba Solarja v Celju. Pod okriljem Proforskega društva, pododpora v Celju, bo v soboto, 18. novembra, ob 8. zvečer predavanje o kulturi slovenskega jezika. Predavanje bo imel g. prof. Jakob Solar iz št. Vida nad Ljubljano.

c Predstava v mestnem gledališču. Velike se stre vs. Klare iz Ljubljane bodo uprizorile v nedeljo ob 4. popoldne v celjskem mestnem gledališču čudežno igró »Roksanac«. Predprodaja vstopnic v Slomškovi knjigarni.

c Gasilska župa za okraje Celje sporoča prostovoljnim gasilskim četam Dolenjave, Groblje, Kapljavce, Latkovavce, Sečce, Sv. Lovrenca, Sveta Magdalene, Prebold, Grajskavce, Ločica pri Polzeli, Sv. Peter in Trnava-St. Rupert, da bo v nedeljo, 19. novembra, ob pol 9. dopoldne v dvorani Zadruga doma v St. Pavlu pri Preboldu važno predavanje o vojnih plinih in o obrambi pred sovražnimi napadi iz zraka. Predaval bo kapetan I. razreda g. Franjo Toš iz Celja. Gasilci teh čet naj se predavanja zanesljivo udeležel.

c Prosvetna pisarna v Cankarjevi ul. 4 sprejema prijave za avtobusno vožnjo v Petrovčah na dan Zrebanja efektne loterije v nedeljo, 26. nov.

c Naval na socialni urad celjske mestne občine. Mestno poglavarstvo je razpisalo, da naj se zaradi evidence za zimsko pomoč zglaste pri socialnem uradu celjske mestne občine vsi, ki žele dobiti podpore v zimi. Na ta razglas se je že doslej prijavilo nad 350 potrebnih.

c Novi grobovi. V celjski bolnišnici sta umrla 76letni posestnik Cigale Franc iz Potoka pri Rečici ob Savinji in 10letna hčerka skladiščnika Kmetič Angela iz Rogaske Slatine. Naj rajnka v miru počivata!

c Javno zaklonišče pred napadi iz zraka je začela graditi tik celjske postaje železniška sekcija v Celju. Zaklonišče bo 24 m dolgo, 2 in pol metra široko in 4 metre globoko. Za gradnjo, ki mora biti končana v enem mesecu, se bo predvidoma uporabilo pet vagonov cimenta in precej železnih drog. Zaklonišče bo služilo predvsem osebu železniškega prometa.

Velika efektna loterija

Zadruga Slomškov dom v Petrovčah bo v nedeljo 26. novembra obenem s širokopo tezo vrtno prireditvijo. — 300 krasnih dobitkov. — Srečke samo po Din 5—

c Za Delavsko zbornico v Celju je v preračunu Delavske zbornice za knjižnico 10.000 din, za preslikanje hiše in druga nujna popravila 10.000 din in 1500 din za razsvetljavo stopnic.

c Tragična smrt Dolška Vinka. V sredo je prišel v celjsko bolnišnico 29letni kočar Dolšek Vinko iz Gradiškega dola pri Rogaski Slatini. Dolška so napadli v Zagaju pri Slatini trije fantje in mu s koli prebili lobanjo, da je dobil nevarne poškodbe. Dolšku so zdravniki takoj po prihodu v bolnišnico nudili svojo pomoč. Kmalu se mu je začelo blesti in v tem stanju je skočil skozi okno in se ubil.

c Narodno gledališče v Mariboru bo uprizorilo v sredo, 22. novembra v celjskem mestnem gledališču S. Bekeffi veseloigro v šestih slikah »Neupravičen urac« v režiji g. Jožeta Koviča. Predstava je za abonna, predprodaja vstopnic v Slomškovi tiskovni zadrugi.

c Sejmi v celjskem okraju so zaradi prenehanja silnave in parkljevke zopet dovoljeni, prepovedani pa so še na področju celjske mestne občine.

c Delavci-nameštenci v Celju naj čimprej zamenjajo svoje stare poslovne knjižice za nove, ki jih dobe pri predstojništvu mestne policije v Celju. Po novem letu ne bi smeli biti nihče zaposlen s staro poslovno knjižico. Pohitite že sedaj, da ne bo pred novim letom prevelikega navała.

c Nedeljski šport. V nedeljo bo na igrišču pri Skalni kleti ob treh popoldne zadnja prvenstvena nogometna tekma med celjskimi Atletiki in SK Amaterjem. V Hrastniku bo ob istem času nastopilo SK Celje proti SK Hrastniku.

Skupina letalcev v Berlinu, ki so pripravljani, da koj odletijo, če bi se nad mestom prikazala sovražna letala

